

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava

Angela Häälme

ÕPETAJATE HINNANGUD LASTE LIIKLUSALASTEST TEADMISTEST JA
OSKUSTEST KOOLIEELSETES LASTEASUTUSTES VALGAMAA
LASTEAEDADE NÄITEL

Bakalaureusetöö

Juhendaja: MA Kai Kuuspalu

Kaasjuhendaja: nooremlektor Pille Nelis

Tartu 2023

Resümee

Laste liiklusalaste teadmiste ja oskuste hindamine koolieelsetes lasteasutustes Valgamaa lasteaedade näitel.

Laps hakkab kooli minnes aina rohkem ise liikluses liiklema, kas siis jala või rattaga. Lasteaeda saadab last veel liikluses täiskasvanu, aga kooli hakkab juba laps käima iseseisvalt. Uuringud on näidanud, et kõige rohkem õnnetusi tänavatel juhtub lastega kooli minnes. Bakalaureusetöö eesmärgiks oli selgitada välja kas ja kuidas õpetajad selgitavad välja lapse vajalikud teadmised ja oskused iseseisvaks liiklemiseks ning millised on laste hindamisel toetavad ja takistavad tegurid. Uurimus viidi läbi Valgamaa lasteaedade õpetajate seas ning selles osales 31 õpetajat. Uurimuse raames viidi läbi kvantitatiivne uuring, kus kasutati internetis koostatud küsimustikku, mis edastati lasteaedade juhatajate kaudu õpetajatele. Tulemustest selgus, et õpetajaid, kes hindavad oma rühmas lapse liiklusalaseid teadmisi ja oskusi on vähe. Samamoodi on vähe ka neid, kes hindavad seda koolivalmiduse osana. Õpetajad kasutavad erinevaid hindamismeetodeid ning kõigil on rühmas erinevad toetavad tegurid, mis aitavad hindamisele kaasa ning on ka takistavad tegurid, mis teevad selle raskeks või olematuks.

Võtmesõnad: liiklusalased teadmised, hindamine, liikluskasvatus, koolivalmidus, iseseisev liiklemine

Abstract

Assessment of children's traffic knowledge and skills in preschool institutions, for example, kindergartens in Valgamaa

When the child goes to school, he starts moving more and more in traffic, either on foot or by bike. An adult accompanies the child to kindergarten while still in traffic, but the child already starts going to school independently. Studies have shown that most accidents on the streets happen when children are on their way to school.

The aim of the bachelor's thesis was to find out if and how teachers find out the necessary knowledge and skills of a child for independent movement and what are the supporting and hindering factors in the assessment of children. The research was conducted among kindergarten

teachers in Valga County, and 31 teachers participated in it. As part of the research, a quantitative survey was conducted using an online questionnaire, which was sent to teachers through the heads of kindergartens. The results showed that there are few teachers who evaluate the child's traffic knowledge and skills in their group, as well as those who evaluate it as part of school readiness. Teachers use different assessment methods and each group has different supporting factors that help with assessment, and there are also hindering factors that make it difficult or non-existent.

Keywords: traffic knowledge, assessment, traffic education, school readiness, independent traffic

Sisukord

Resümee	2
Abstract	2
Sissejuhatus	5
1. Teoreetiline ülevaade	6
1.1. Liikluses toimetuleku õpetamine lasteaias	6
1.2. Laste arengu ealised iseärasused liikluses toimetuleku seisukohalt	7
1.3. Liikluskasvatuse läbiviimise põhimõtted lasteaias	9
1.4. Lapse arengu eeldatavad tulemused alushariduses liiklusohutuse teemal ja nende hindamine	12
1.5 Töö eesmärk ja uurimisküsimused	13
2. Metoodika	14
2.1 Valimi kirjeldus	14
2.2 Andmekogumine ja andmeanalüüs	16
3. Tulemused	16
3.1 Lasteaiaõpetajate hinnang laste liiklusalaste teadmiste ja oskustele	16
3.2 Hindamismeetodid laste liiklusalaste teadmiste ja oskuste väljaselgitamisel	21
3.3 Toetavad ja takistavad tegurid laste liiklusalaste teadmiste ja oskuste hindamisel	22
4. Arutelu	26
6. Tänuõnad	28
Autorluse kinnitus	28
Kasutatud kirjandus	29
Lisa 1. Uurimuse ankeet	32
Lisa. 2 Kiri lasteaedadesse	36

Sissejuhatus

Enne kooli minekut ei liigu lapsed liikluses üldjuhul iseseisvalt ning nende teadmised ja oskused ei ole üksi liikluses liiklemiseks piisavad. Lasteaiast kooli minek on lapsele kõige suurem samm iseseisva liiklemise suunas, vanemat ei ole enam nii tihti kõrval. Järjest iseseisvam liiklemine eeldab piisavaid teadmisi liiklusest ja ohututest käitumisharjumustest (Keskinen, 2014).

Liiklusõnnetuste statistika näitab, et kõige raskemad liiklusõnnetused juhtuvad lastega just ülekäigurajal liigeldes. Õnnetustesse sattumise sagedus tõuseb hüppeliselt kooli minnes, sest lapsed satuvad nüüd liikluskeskkonda tihedamini ilma täiskasvanuta (Maanteeamet & Politsei- ja Piirivalveamet, 2017).

Liikluses toimetulek on väga oluline osa lapse koolivalmidusest. Lasteaed peab korraldama õppetegevuse nii, et õppetegevused oleks lõimitud liiklusteemaga ning tagatud vajalikud teadmised (Turu-uuring, 2016). Oluline on, et lapsed õpiksid enne liiklusesse sisenemist ohutus keskkonnas jalgsi kui ka rattaga liiklema (Adamka, 2017). Selleks, et liiklusõnnetusi juhtuks lapsega kooli minnes vähem, tuleb lapsele anda liiklusalased teadmised enne kooli minekut lasteaias. Liikluskasvatuse eesmärgiks on kujundada lastest liiklejaid, kes arvestavad ümbritsevaga ning neile tuleb anda oskus tajuda liikluskeskkonda, et nad ei ohustaks teisi liiklejaid ning ennast ning samuti teadmised ja oskused, mis toetavad nende toimetulekut liikluses (Laste liikluskasvatuse kord, 2011). Õpetaja roll on hinnata last teadmiste ja oskuste poolest ning saada ülevaade, sellest, mida ta juba oskab ja teab ning, mida tuleks veel temas arendada. Oluline on ka teadmiste ja oskuste hindamise lapsekesksus ja valdkondade paljusus, et võimaldada hinnata last kui tervikut, mitte üksikuid spetsiifilisi valdkondi (Kikas, 2008).

Lasteasutuse riiklikus õppekavas on välja toodud erinevate valdkondade kaupa, mida peab laps oskama enne kooli minekut ning selle abil saab õpetaja hakata hindama lapse liiklusalaseid teadmisi ja oskusi. Valdkonnas mina ja keskkond hinnatakse 6-7 aastase lapse juures seda, kas laps oskab kirjeldada võimalikke ohte liikluses. Enesekohaste oskuste juures peaks hindama lapse juures seda, kas laps teab, kuidas liikluses ohutult käituda ning sotsiaalsete oskuste juures hinnatakse seda, kas laps järgib reegleid ning käitumisnorme, mis käib ka liikluse kohta (Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2008). Kõiki neid eeldatavaid tulemusi peaks kooli minev laps oskama, et liikluses ohutult toime tulla ning seda peaks õpetaja kontrollima enne lapse kooli minekut. Koolieelse lasteasutuse õpetajad juhivad liikluskasvatuse

eesmärgistamisel, planeerimisel ja läbiviimisel ennekõike oma asutuse õppekavast, mis tugineb riiklikule õppekavale (Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2008).

Eestis ei ole töö autorile teadaolevalt uuritud, kuidas õpetajad hindavad riikliku õppekava põhiselt koolivalmiduse kontekstis lapse arengut liiklusalastes teadmistes ning oskustes. Teame, et liiklusteemat käsitletakse koolieelsetes lasteasutustes, aga pole teada, kuidas õpetajad hindavad lapse valmisolekut iseseisvalt liiklema hakata. Samuti, milliseid vahendeid nad kasutavad, et teada saada lapse liiklusalased teadmised ja oskused ning millised on lapse hindamise toetavad või takistavad tegurid.

Bakalaureusetöö koosneb kahest osast. Esimeses osas antakse teoreetiline ülevaade laste arengu iseärasustest, lapse arengu eeldatavatest tulemustest liiklusohutuse teemal ning liiklusteema läbiviimise põhimõtetest lasteaedades. Töö teises osas antakse ülevaade läbiviidud uuringu kavandamisest, protsessist ja tulemustest.

1. Teoreetiline ülevaade

1.1. Liikluses toimetuleku õpetamine lasteaias

Liikluses toimetulek on üks väga oluline osa lapse koolivalmidusel. Selleks, et ta oskaks seal toime tulla peab ta saama lasteaiast eelnevad teadmised. Selleks, et laps õpiks lasteaias, kuidas liikluses ohutult käituda ja seal toime tulla peab lasteaed korraldama õppetegevuse nii, et see oleks lõimitud liiklusega (Civitta, 2016). Lasteaiad on väga erinevad ning osades lasteaedades käsitletakse seda teemat rohkem läbiva teemana ja osades vähem (Turu-uuringute AS, 2018). Liiklusteema, aga ei saa ära jääda lasteaiast ja selleks on erinevad meetodid, kuidas seda lastele õpetatakse (Kaldaru, 2012)

Liikluskasvatus koolieelses lasteasutuses on tegelikult igapäevane ning lõimitud üldisesse õppe- ja kasvatustegevusse. Kõik sõltub muidugi sellest, kuidas mingi lasteaed seda korraldab. Korraldatakse erinevaid üritusi ning ka temaatilisi nädalaid (Liikluskasvatus, s.a.). Oluline on, et lapsed õpiksid enne liiklusesse sisenemist ohutus keskkonnas jalgsi kui ka rattaga liiklema (Adamka, 2017). Liikluskasvatases kõige olulisem ongi laste õpetamine, kuna just noorelt hakkavad kujunema välja tõekspidamised ning erinevad käitumisharjumused, mida juba hilisemas eas on raske muuta. Marika Adamka bakalaureusetöö uuringus selgus, et kõige rohkem liiklusalaseid teadmisi saavad lapsed emalt ja isalt. Väga väike osa lastest ütles, et nad saavad teadmised õpetajalt. Laste liikluskasvatuse toetamisel on kõige paremaks viisiks õpetamine kui

süsteemne ning eesmärgistatud protsess, mille käigus laps omandab õpetaja poolt edastatud info põhjal vajalikud teadmised, oskused ning harjumused ohutuks liiklemiseks (Sellenberg, 2011). Adamka uuringus selgus ka, et lapsed, kelle lasteaias puudub liiklusõppeväljak oskavad välja tuua rohkem erinevaid liiklusteemalisi tegevusi, mis õpetajad on nendega lasteaias läbi viinud. Liikluse õppimise kohaks on enim nimetatud hommikuringi, kus õpitakse valgusfoori, helkuri kandmist ning liiklusmärke (Adamka, 2017). Laste oskusi ja teadlikust jalakäijana liigelda tuleb harjutada ka läbi praktiliste tegevuste liikluses, eesmärgiga parandada liiklusohutust (Hammond, Cherrett & Waterson, 2015).

1.2. Laste arengu ealised iseärasused liikluses toimetuleku seisukohalt

Lasteaiast kooli minek on lastele liikluses suur samm. Lasteaias käies liikleavad nad vanemate järelevalve all ning suunamisel, kas siis jalakäijana või rattaga sõites ning nii tegutseb laps ainult liikluses ohutult suunamisel (Liiklusohutus, s.a.). Enne kooli minekut on tegelikult lapsel eeldused iseseisvaks ohutuks liiklemiseks veel nõrgad. Kõige rohkem liiklusõnnetusi lastega hakkabki juhtuma siis, kui laps hakkab iseseisvalt koolis käima. Enim õnnetusi juhtub tänava ületamisel, sest lapsed on kiired ja nad ei võta aega otsustamiseks, vaid ruttavad kiiresti ülekäigurajalt üle. Tal on suured probleemid oma tähelepanu haldamisega. Neid tõmbab kõik liikluses, mis toimub ja nad ei suuda keskenduda enda ohutusele. Kõik on liikluses põnev ja kutsub vaatama. Nad on rutakad ning näiteks ülekäigurada ületades nad ei peatu või ei vaata õiges suunas vaatamiseks (Keskinen, 2014).

Lapsel on erinevad rollid liiklejana. Ta liikleb jalgsi, rattaga, tõukerattaga, rulaga, koolibussi või ühistranspordiga ning ka loomulikult kaasreisijana sõiduautos (Keskinen, 2014). Lasteaia õppeprotsessis tuleb neid kõiki eraldi käsitleda. Nende käsitlemine sisaldab ka seda, et tuleb õppida erinevaid riske ja ohtusid liikluses. Ohutuse teema õpetamisel on ka väga oluline keskenduda erinevatele aastaagadele ning käsitleda antud aastaajale sobivat temaatikat, iseloomulikke käitumisviise ja riske (Liikluskasvatus, s.a.).

Lastel arenevad kõik meeled erinevalt ning liikluses on väga oluline, et lapse erinevad meeled oleksid välja arenenud, sest neid läheb liikluses vaja, kuna koolieelses eas toimuvad mitmed iseseisvumiseni viivad muutused, näiteks kooli minek ja ka mujal lisanduv iseseisvumine liiklemisel (Keskinen, 2014). Tuleb arvestada, et laps näeb ja tajub liiklusmaailma teistmoodi kui täiskasvanu. Tema meeleorganid ei ole veel välja arenenud ning tema

keskendumise võimekus on väiksem ja otsustusprotsess aeglasem. Lapsed on väikest kasvu ning neil on raskem näha üle erinevate sõidukite, eriti parkivate sõidukite ning ka juhid märkavad neid halvemini sõidukite vahelt. Nende liikluskäitumine ja reaktsioonid erinevad samuti täiskasvanu omadest. Laste taju areneb pikkamööda, alates 7. eluaasta paiku hakkavad nad alles mõistma ohu olemust (Kuuspalu & Edasi., 2019). Ta ei kasuta perifeerset nägemist, see tähendab seda, et ta võtab arvesse seda, mida ta ise märgata tahab ja mis asetseb otse tema ees ehk nägemisvälja keskosas. Sellest lähtuvalt „ei näe“ lapsed endast vasakul ja paremaid toimuvat, kui just ei ole seal midagi, mis haaraks nende tähelepanu. Nad on aktiivsed ja võivad seda olla ka liikluses, mis tähendab seda, et küljelt lähenevat sõidukit võib ta märgata liiga hilja. Kuulmine on lastel küll terav, aga nad ei oska või neil on raske määratleda suunda, kust heli tuleb. Nad ei oska eristada, kas heli tuleb eest või tagant või hoopis vasakult või paremalt. Liikluses see väljendub kõik selles, et laps ei taju tihti signaali andva sõiduki suunda (Kuuspalu & Edasi, 2019).

Kuigi lapse eksekutiivsed ehk täidesaatvad funktsioonid alles arenevad aja jooksul, on 5-7 aastastel lastel tähelepanuväli endiselt rohkem paremale poole suunatud. Järjest enam areneb võime impulsse kontrolli all hoida ning oskus häirivaid tegureid pärssida ning teadlikult pöörata tähelepanu soovitud asjade suunas. Lühiajalise nägemismälu funktsioon saavutab oma tipu juba 11-12 aastasel lapsel, kuid keerulisem visuaalsem töömälu areneb veel kuni 13.-15. eluaastani. Oskus suunata tähelepanu visuaalsele objektile ning viia tähelepani üle vaatevälja äärealadel paiknevatele stiimulitele 6-10 aastastel eriti ei arene (Keskinen, 2014). Lastega juhtuvad õnnetused peamiselt nende väheste ohutusosalaste teadmiste ning ka kogemuste tõttu. Võivad ohtu sattuda ka vähese järelevalve tõttu (The California Child..., 2007). Lapse arengut hinnates on teada, et 7-8 aastased lapsed väga hästi ei oska veel teed ületada ohutult ning lapsevanemad ei tohiks lasta neil seda ka teha, kui neil puuduvad selleks oskused ja nad ei tea ohutusnõudeid (Ess, 2018). Igapäevaelus mõjutavad laste hoiakuid ja käitumist liikluses nende erinevad isikuomadused (Eensoo, 2008). Iseseisva liikluskäitumise harjumuste kujunemisel on suur roll neljal aspektil, milleks on vanus, sugu, lapse enesekontroll ning inspekteerimine. Kõige suuremat rolli nendest mängib enesekontroll, kuna lapsed, kellel on väiksem enesekontroll võtavad liikluses rohkem riske, aga, kellel on suurem enesekontroll käituvad liikluses ettevaatlikumalt ja jälgivad ohutusnõudeid. Liikluses on ettevaatlikumad rohkem tüdrukud, kui poisid, näiteks

tüdrukud ootavad tee ületamist kauem, et veenduda ohutuses ning seetõttu õnnestub neil teeületamine ka paremini kui poistel (Ess, 2018).

Lapsed tahaksid rohkem olla iseseisvad nii jalakäijana kui jalgratturina, aga vanemad piiravad neid, sest nad muretsevad oma laste ohutuse pärast ning sõidutavad lapsi pigem autoga. Laste kehaline aktiivsus ja vähene aktiivsete spordiviiside valik, milleks on jalgsi kõndimine või jalgrattaga sõitmine, on seotud lastevanemate naabruskonna ohutuse tunnetamisega.

Lapsevanemad piiravad laste õues mängimist ja aktiivsete spordiviiside valikut selle tõttu, et nad on mures liiklusohutuse ja teiste inimeste pärast, kes võivad lastele ohtlikuks osutada.

Aktiivsete transpordiviiside valimine suurendaks ka laste liikumisaktiivsust ja sellega paraneks laste füüsiline, psühholoogiline ja sotsiaalne tervis (Ess, 2018). Tänu kõigele sellele ei saa laps ise areneda ja õppida, sest vanem piirab teda. Laps ei saa muutuda iseseisvaks liikluses, kuna lapsevanem ei luba seda, sest tema jaoks tundub see ohtlik. Lapsevanem peaks laskma lapsel proovida erinevaid võimalusi ja vaatama kõrvalt, kuidas ta hakkama saab. Lapsevanematest sõltub, missugused liikluskäitumise harjumused lapsed omandavad (Kongi, 2006). Lapsed võtavad kõige enam käitumismaneere üle just oma pereliikmetelt. Lastevanematel on võimalus õpetada oma lastele liiklusohutust, kui laps parasjagu lasteaias ei viibi. Oluline on anda lapsevanematele teavet, kuidas seda õigesti lastele edasi anda ning suunata neid ise liikluses õiget eeskujut näitama. Lapsevanemad peaksid toetama ja julgustama lapsi liikluses ning selgitama neile õigeid käitumisviise, millega kujundada õiged liikluskäitumise harjumused olles ise lapsele eeskujuks (Ess, 2018). Marike Adamka bakalaureusetöö uurimuses tuleb ka välja see, et lapsed saavad liiklusalased teadmised oma emalt ja isalt, nii on lapsed ise väitnud (Adamka, 2017).

Lasteaiaõpetajal on suur vastutus laste väärtushinnangute kujunemisel, sest eelkooliealine laps veedab suure osa oma ajast lasteasutuses. Õpetajate ülesanne on kavandada koostööd pereliikmetega, et välja selgitada lapsevanemate ootused, millele oleks vaja keskenduda, et koostöö toimiks. Lasteaiaõpetaja peab andma regulaarselt tagasisidet lastevanematele nende lapse arengust, õppimisest ning õppe- kasvatustegevuse korraldusest (Ess, 2018).

1.3. Liikluskasvatuse läbiviimise põhimõtted lasteaias

Laste liikluskasvatuse eesmärk on lapse liiklusohutusalaste hoiakute kujundamine ja käitumise mõjutamine ning liiklusoskuste arendamine. Liikluskasvatus kujundab üksteisega arvestavaid

liiklejaid, kellel on ohutu liiklemise harjumused. Lapsed saavad oskuse tajuda liikluskeskkonda ning hoiduda käitumast teisi liiklejaid ohustavalt ja liiklust takistavalt. Omandatakse teadmised ja oskused, mis toetavad nende endi ja teiste liiklejate toimetulekut ning ohutust mitmesugustes liiklusolukordades nii jalakäija kui ka sõitjana (Laste liikluskasvatuse kord, 2011). Liiklusharidus on eriti oluline lasteaias ja koolis, sest lapsed peavad õppima, mis on ohutu ja ohtlik, et nad oskaksid liikluses kahju vältida. Liiklusharidus valmistab lapsed ette selleks, kuidas olla ettevaatlik liikleja. Liiklusharidust ja liikuvusõpet pakutakse kõigil neljal haridustasemel ainult Iirimaal, Saksamaal ja Tšehhis, mis tähendab, et seal on laste ja noorukite hukkumise näitaja palju väiksem kui mujal maailmas (Euroopa Transpordiohutuse Nõukogu, s.a).

Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas on välja toodud, mida käsitletakse lasteaias liiklusteemast. Koolieelse lasteasutuse õpetajad juhivad liikluskasvatuse eesmärgistamisel, planeerimisel ja läbiviimisel ennekõike oma asutuse õppekavast, mis tugineb riiklikule õppekavale (Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2008). Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekavas seondub enim liiklusteemaga esiteks tunnetusprotsesside arendamine. See tähendab tajude, erinevate meeleorganite ja tahtliku tähelepanu arendamist ning ka emotsioonide ohjamist (Kuuspalu, 2018). Samuti on koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas valdkond „Mina ja keskkond“, mis seostub tugevalt ka liiklusteemaga lasteaias (Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2008). Selle valdkonna alla kuulub tehiskeskond, milleks on sõidukid, valgusfoor ja tänava ületamine, liiklusmärgid, turvavarustus ja liiklusteemaline sisuinfo. 6-7 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused selles valdkonnas on, et laps oskab eristada igapäevaelus tervisele kasulikku ja kahjulikku, ta julgeb keelduda tegevusest, kui osalemine on ennast ja teisi kahjustav või ohtlik. Laps kirjeldab, kuidas ümbritsev keskkond ja inimeste käitumine võib mõjutada tervist. Ta kirjeldab võimalikke ohte kodus, veekogul ja liikluses ning ta teab kuidas jalakäijana ohutult liigelda ning jalgrattaga lasteaia õuealal sõita (Kuuspalu, 2018). Marika Adamka toob oma töös välja selle, et 7-aastane laps peaks omandama oskuse kirjeldada oma teekonda kodust lasteaeda, teadma, kuidas ületada ristmikku. Veel peaks 7-aastane laps teadma, millised on liiklemise erinevused maal ja linnas, osata kasutada hädaabinumbrit 112. Ta peaks teadma, kuidas tuleb käituda ühissõidukist väljudes ning teadma, et rulluisukude ja rulaga sõitmisel tuleb kasutada kaitsevahendeid ja ta peab teada, kuhu kinnitada helkurribad (Adamka, 2017).

Liikluskasvatuse käigus õpetatakse last tema arengust lähtudes ära tundma ja märkama erinevaid ohuallikaid liikluses, tajuma nende olemust ja võimalikku tekkemehhanismi.

Arendatakse ja kujundatakse lapse teadmisi ja oskusi, mis on vajalikud liiklemiseks jalakäijana, sõitjana ning juhina ning mis toetavad lapse toimetulekut ja ohutust. Õpetatakse last kasutama ohutust tagavaid ja suurendavaid kaitsevahendeid, mis on liikluses olulised, näiteks helkur, turvavöö, jalgrattakiiver (Laste liikluskasvatuse kord, 2011). Eestis on uuritud erinevaid liiklusohutuse tunnuseid, mis annavad aimu, kui palju lastest jälgib ohutut liiklemist.

Maanteeameti poolt korraldatud uuringus „Laste liiklusohutus“ uuriti, kui palju lastest kannab helkurit, kes kinnitavad alati autoga sõites turvavöö ning üldse uuriti ohutut käitumist. Uuringus osalejad olid 6-14 aastased lapsed. Uuringu käigus selgus, et helkurit kannab alati pimedal ajal väljas olla 61% lastest, sageli kannab helkurit 23%, mõni kord 12% ning mitte kunagi 3% lastest. Teiseks küsitleti turvavöö kinnitamist autoga sõites. Uuringus selgus, et alati kinnitavad turvavöö 93% lastest. Kolmandaks uuriti ohutut käitumist liikluses. Lasteaias käivatest lastest 83% vastas, et neile on lasteaias räägitud, kuidas tuleb liikluses ohutult käituda ning 11% lastest vastas, et neile pole sellel teemal midagi räägitud (Turu-uuringute AS, 2015). Laste ja noorte liiklusohutus on viimase kümnendi jooksul märkimisväärselt paranenud peaaegu kõigis Euroopa riikides. Siiski ei saa lapsed kõikjal Euroopas samaväärset turvalisust. Riikides, kus liiklusohutus on üldiselt hea, on ka laste liiklusohutus hea (Mütze, M; Dobbeleer, W. 2019). Saavutada liiklusohutuse eesmärk, et viia liiklussurmade arv nullini, peavad EL ja selle liikmesriigid tegutsema liiklusohutuse poole pürgides lõimitud viisil (Euroopa Transpordiohutuse Nõukogu, s.a).

Euroopa riikides on eesmärgiks edendada liiklusohutust, säästvat liikuvust linnaruumis ning haridust, et õppijad omandaksid vajalikud teadmised. Lastel ja noorukitel peab olema õigus kasvada üles ohutus keskkonnas ning liiklusohutus peaks olema oluline ja loomulik osa igapäevaelust. Liiklusharidus ja liikuvusõpe on osa elukestvast õppes, kuigi iga vanuserühm seisab silmitsi erinevate raskustega. Oluline on ka lõimida liiklusharidus ja liikuvusõpe koolide õppekavadesse ning määrata minimaalne õppetudide arv (Euroopa Transpordiohutuse Nõukogu, s.a).

European Transport Safety Council projekti „Learn!“ raames vaadeldi liiklushariduse ja liikuvusõppe hetkeseisu Euroopa riikides ning töötati välja peamised põhimõtted ning nende tegevuste arendamise ja hindamise käsiraamat. Liiklusohutust õpetatakse Euroopa riikides kui ka osariikides väga erinevalt. Hollandis saavad lapsed igal nädalal ligikaudu 45 minutit liiklusohutuse koolitust, aga Prantsusmaal ja Lätis käsitletakse teemat maksimaalselt üks kord

kuus. Liiklusohutus- ja liikumisõppe andmine on Eestis väga kõrgel kohal. Euroopa kaardilt vaadates, kus on antud ülevaade liiklusohutuse- ja liikumisõppe andmise kohta, on näha, et Eesti on markeeritud tumedama rohelisega, mis tähendab, et see on kõige tugevam tase. Tumedama rohelisega on markeeritud need riigid, kus antakse liiklusohutuse- ja liikumisõpet kolmel kooliastmel (Mütze, M; Dobbeleer, W, 2019). Eesti on samuti seotud kolme suure kokkuleppega. Üheks on UNECE teeliikluse konventsioon, mille kohustus on pakkuda liiklusharidust kõikides kooliastmetes. Teiseks kokkuleppeks on Valletta deklaratsioon, mille kohustus on ELi liikmesriikidele koos Euroopa Komisjoniga edendada liiklusohutuskultuuri ning parandada liiklejate käitumist eri rühmadele mõeldud järjepideva ja tõhusa õppe ja koolitamise kaudu. Kolmandaks üheks suureks kokkuleppeks on ÜRO, mille alaeesmärgid on edendada liiklusohutust, edendada säästvat liikuvust linnaruumis ning edendada haridust, tagamaks, et kõik õppijad omandaksid teadmised ja oskused, mis on säästva arengu edendamiseks (Euroopa Transpordiohutuse Nõukogu, s.a).

1.4. Lapse arengu eeldatavad tulemused alushariduses liiklusohutuse teemal ja nende hindamine

Alushariduse hindamise juures vaadeldakse laste teadmisi. Laps teab, et peab autos kasutama turvavööd. Enda nähtavaks tegemine on oluline ning laps teab, et helkuri kandmine aitab pimedal ajal end autojuhule nähtavaks teha. Laps peab teadma kiivri tähtsust ning et kiiver on oluline kaitsevahend rattaga sõitmisel (Haak & Jaani, 2017). Väga palju on põhjuseid, miks liiklushariduse ja liikuvusõppe tegevusi korralikult hinnata. Kõige tähtsam on teada, kas tegevus töötab või mitte, ehk kas sellel on liiklusohutusele mingi mõju seoses eelmääratud eesmärkide ja muutuste saavutamise teoreetiliste lähtekohtadega. Väga huvitav on teada, miks tegevus on või ei ole edukas, sest see võimaldab sul näha, kuidas seda tulevikus veelgi paremaks saaks teha. Hindamine annab teada, kas tegevus oli tasuv või mitte. Samavõrd tähtis on see, et hindamistulemuste jagamine ja levitamine aitab suurendada olemasolevaid teadmisi liiklushariduse ja liikuvusõppe tegevuse valdkonnas, mis on järgmiste projektide jaoks väga kasulik (Euroopa Transpordiohutuse Nõukogu, 2021).

Teiseks vaadeldakse laste käitumist liikluse seisukohalt. Enda nähtavaks tegemiseks jälgib laps täiskasvanu suunamisel helkuri olemasolu endal ja teistel. Rattaga sõitma minnes oskab laps endale kiivri pähe panna. Laps jälgib ning analüüsib enda ning kaaslaste käitumist

ohutuse seisukohast, eristab ohtlikku liikluskäitumist ohutust liikluskäitumisest, ning peab ohutut käitumist oluliseks. Lapse teadmised keskkonnamõjust alushariduses peaksid olema, et laps kirjeldab erinevaid ohte jalakäijana erinevatel aastaegadel. Teab jalakäija jaoks ohutuid teeületuse kohti erinevates liikluskeskkondades. Käitumise alla kuulub liikluskeskkondade hindamine ning selle kohaselt laps kirjeldab enda asukohta, orienteerub lasteaia õuealal, valib jalakäijana tee ületamiseks ohutu koha ning väärtustab viisakust liikluskeskkonnas. Laps tunneb liiklusreegleid ja -märke oma erinevatest liikleja rollidest lähtudes ning järgib liiklusreegleid erinevates liikluskeskkondades (Haak & Jaani, 2017).

Hindamine alushariduses tähendab informatsiooni kogumist lapse arengu erinevatest valdkondadest. Kindlasti erineb lapse arengu hindamine lasteaia koolis läbi viidavast hindamisest. Eelkooliealiste laste hindamine on keeruline, kuna laste aktiivsuste on varieeruv, tähelepanu on lühiajaline ning mälu võimalused piiratud. Oluline on hindamise lapsekesksus ja valdkondade paljusus, et võimaldada hinnata last kui tervikut, mitte üksikuid spetsiifilisi valdkondi. Hindamise protsessis peaks kasutama erinevaid meetodeid ja instrumente (vaatlus, arengutabelid, formaalne ja mitteformaalne testimine, intervjuud lastevanematega, ankeet lastevanematele, portfoolio, video, fotod, lapse tööd, lapse tekstid ja arvamused jne). Hindamise funktsionaalsuse juures on oluline, et tuleksid välja lapse tegelikud oskused ning ebatüüpiline käitumine (Kikas, 2008).

1.5 Töö eesmärk ja uurimisküsimused

Töö uurimisprobleemiks on, et puuduvad teadmised selle kohta, kas ja kuidas lasteaiaõpetajad hindavad laste liiklusalaseid teadmisi ja oskusi. Selleks, et lapsed oskaksid juba liikluses iseseisvalt toime tulla ning ohutult käituda peavad õpetajad aga andma lastele teadmised ja oskused ning siis neid hindama, kas laps oskab seda, mida ta on õppinud.

Siinse bakalaureusetöö eesmärk on selgitada kas ja kuidas õpetajad lapse hindamisel selgitavad välja lapse vajalikud teadmised ja oskused iseseisvaks liiklemiseks ning millised on hindamise takistavad ja toetavad tegurid.

Antud töö uurimisküsimusteks on:

1. Kas ja kuidas õpetajad hindavad laste liiklusalaseid teadmisi ja oskusi?
2. Milliseid hindamismeetodeid õpetajad kasutavad laste liiklusalaste teadmiste ja oskuste väljaselgitamisel?

3. Millised on õpetajate arvates toetavad või takistavad tegurid laste liiklusalaste teadmiste ja oskuste hindamisel?

2. Metoodika

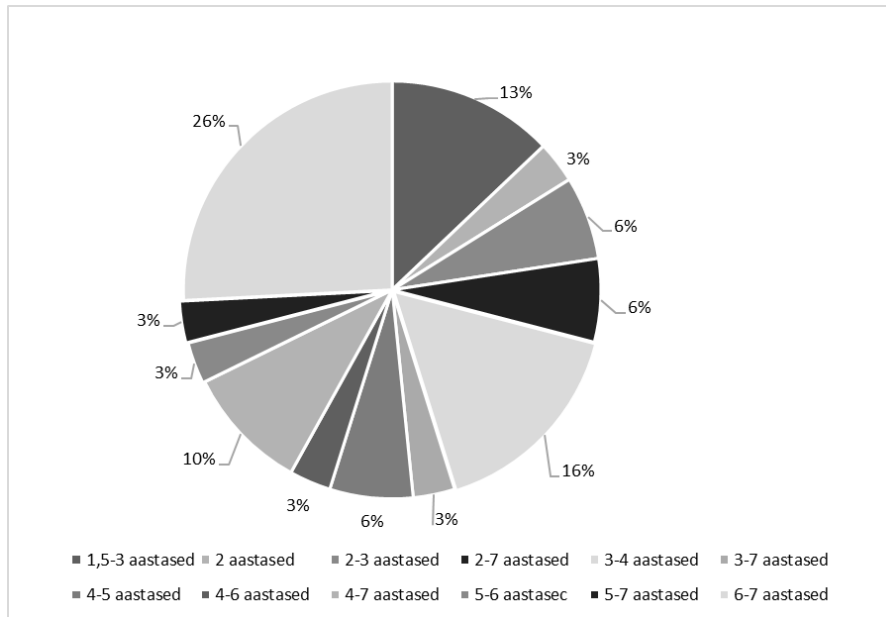
Uuringus kasutati kvantitatiivset uurimisviisi. Valikut tehes lähtus autor töös püsitud eesmärgist ja uurimisküsimustest ning sellest, et koguda informatsiooni võimalikult paljudelt Valgamaa lasteaedade rühmaõpetajatelt ning saadud andmete põhjal teha statistilist analüüsi ja järeldusi. Kvantitatiivne uurimisviis sobib hästi suurema valimi uurimiseks ning andmete kogumiseks, mida on võimalik statistiliselt analüüsida ja nende põhjal teha üldistusi (Õunapuu, 2014).

2.1 Valimi kirjeldus

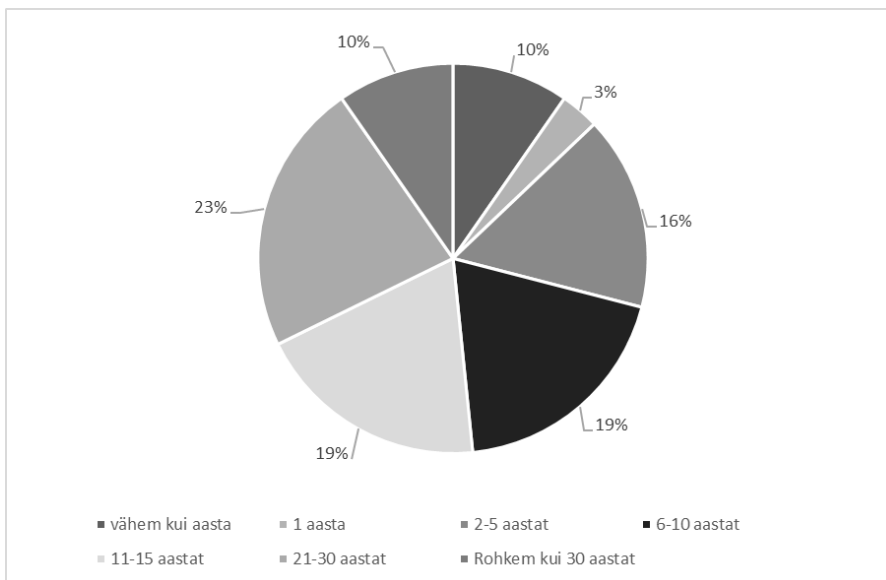
Bakalaureusetöö valim moodustati Valgamaa lasteaedade rühmaõpetajatest. Valimi puhul polnud oluline, millises vanuses lastega uuritav õpetaja töötab. Valgamaa valdade kodulehtede andemetel on 2023. aasta veebruari seisuga Valgamaal 18 lasteaeda. Palve uuringus osaleda saadeti kõigile Valgamaa lasteaiajuhtidele. Andmed lasteaedade kohta võeti kolme valla kodulehelt. Valimi suurendamiseks kasutas töö autor andmete kogumisel ka lasteaedade rühmade meile, mis olid avalikud. Kuna vastuseid laekus ikkagi vähe, siis andmete kogumiseks kasutas autor ka veel kolme valla haridusspetsialisti abi, kelle kaudu saadeti küsimustik uuesti lasteaedadesse. Lõplikult vastas esitatud küsimustikule 31 Valgamaa lasteaiaõpetajat, kellest 29% olid koolieelikute rühma õpetajad, 25,6% aiarühma õpetajad, 22,6% sõimerühma õpetajad ning samuti 22,6% liitrühma õpetajad. Ülevaate küsimustikule vastanud õpetavate laste vanustest leiab joonisel 1. Autor uuris ka vastanud õpetajate tööstaaži. Kõige rohkem vastanuist (22,3%) olid töötanud lasteaiaõpetajana 21-30 aastat. 9,7% vastanutest olid töötanud 6-10 aastat ning sama palju vastanutest vähem kui aasta. Ülevaate õpetajate tööstaažist leiab joonisel 2.

Küsimustikus oli kokku 16 küsimust. Nendest seitse küsimust olid valikvastustega ning üksteist küsimust olid avatud küsimused. Avatud küsimustega sooviti teada saada lasteaiaõpetajate enda arvamust. Küsimustiku alguses küsiti infot vastaja taustaandmete kohta: rühm, laste vanus ja tööstaaž. Kui õpetaja vastas, et tema rühmas ei hinnata lapse liikluses toimetuleku oskusi ning teadmisi, siis need küsimused, mis puudutasid hindamismeetodeid ja vahendeid, jäid vastaja jaoks välja ning vastata tuli küsimusele, miks nende rühmas ei hinnata lapse teadmisi ning oskusi

liiklusest. Järgnevad küsimused olid selle kohta, millised on peamised takistavad ning toetavad tegurid liikluskasvatuse läbiviimisel rühmas.

Joonis 1. Vastajate jaotus vastavalt nende rühma laste vanusele

Joonis 2. Ankeetküsitluses osalenud õpetajate tööstaaž

2.2 Andmekogumine ja andmeanalüüs

Väljaselgitamiseks, kas õpetajad hindavad laste liiklusalaseid teadmisi ja oskusi ning millised hindamismeetodeid nad kasutavad ja millised on nende toetavad ja takistavad tegurid koostati elektrooniline küsimustik. Küsimustik koostati veebikeskkonnas *Google Forms*. Küsimustikule vastamisele kuluv aeg oli orienteeruvalt 15 minutit. Küsimustikule vastamine oli anonüümne ning vastajale selgitati küsimustiku sissejuhatuses, mis on küsimustiku eesmärk ning mida sellega saavutatakse. Vastajatel ei palutud ka täpsustada lasteasutust, et garanteerida anonüümsus. Ankeet saadeti välja õpetajatele 2023 veebruaris ning palusin neil ankeedi täita kahe nädala jooksul. Kuna vastuseid laekus sellel perioodil väga vähe, siis läks vastuste kogumisega aega aprilli alguseni. Kokku vastati ankeedile 31 korda.

Andmete analüüsimisel kasutati kombineeritud meetodit, kus arvulised andmed analüüsiti kvantitatiivselt ja vabavastuseid kvalitatiivselt. Avatud küsimuste vastused jagati sisu alusel kategooriatesse. Andmete kvantitatiivseksanalüüsiks ja jooniste tegemiseks kasutati programmi Microsoft Excel. Selleks kõigepealt andmefail korrastati ja seejärel arvutati protsendid ja sagedused.

3. Tulemused

Uurimistöö eesmärgiks oli välja selgitada, kuidas lasteaiaõpetajad hindavad laste liiklusalaseid oskusi ning teadmisi ning millised on hindamist toetavad ja takistavad tegurid.

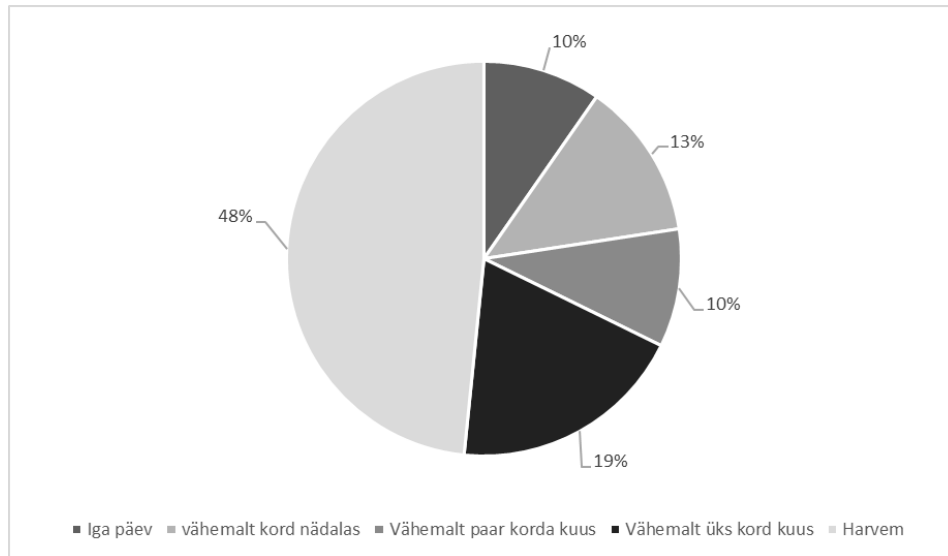
Tulemused on kirjeldatud küsimustikus olevate küsimuste järjekorras.

3.1 Lasteaiaõpetajate hinnang laste liiklusalaste teadmiste ja oskustele

Leides vastuse uurimisküsimusele „Kas ja kuidas lasteaiaõpetajad hindavad laste liiklusalaseid teadmisi ja oskusi?“ uuris autor esialgu, milliste tegevuste käigus käsitletakse üldse liiklusteemat nende rühmas. Kõige rohkem tuli välja, et liiklusteemat käsitletakse nädala teemana ja peamiseks tegevuseks on õppekäigud. Uuringus tuli välja veel, et mängitakse erinevaid liiklusmänge, vaadatakse liiklussituatsioonide pilte ja videoid ning toimuvad ka ohutusnädalad.

Joonisel 3 on välja toodud, kui sageli õpetajad kavandavad õppe- ja kasvatustegevustesse liiklusega seonduvaid teemasid. Kõige rohkem tuli vastusevariant harvem, kui üks kord kuus (

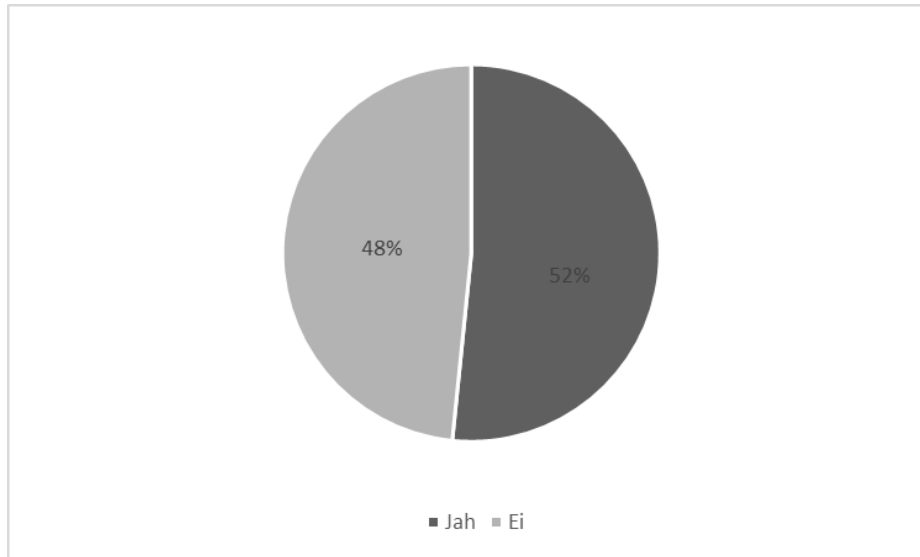
48%) ning kõige vähem vastasid õpetajad, et iga päev ning sama palju vastasid ka vähemalt paar korda kuus (10%) .

Joonis. 3 Liiklusega seonduva teema kavandamise sagedus õppe- ja kasvatustegevusse

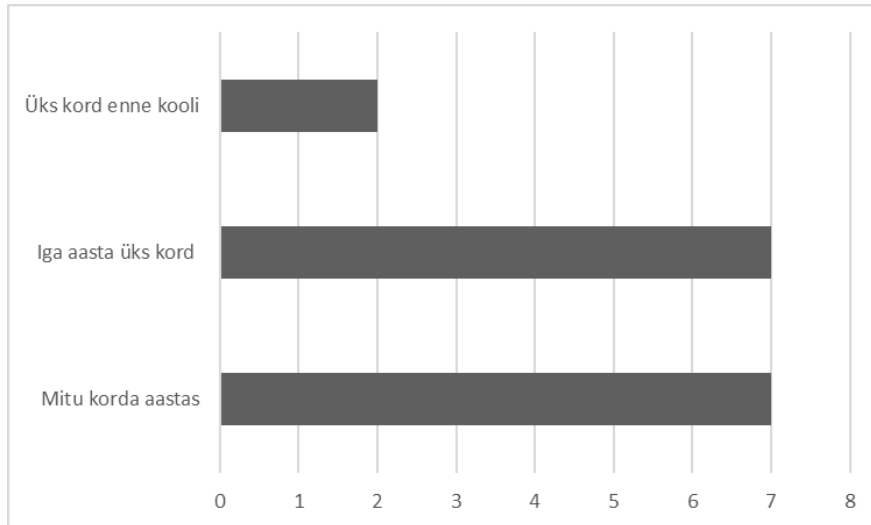
Vastuseid küsimusele, milliseid õppevahendeid kasutatakse liiklusteema õppimiseks tuli väga palju erinevaid. Kõige rohkem vastati, et raamatuid, pilt, videomaterjale ning liiklusmänge. Vastustest tuli välja ka, et üks õpetaja kasutab joonistatud autoteed ning roboteid beeboti ja ozoboti. Kasutatakse ka puidust liiklusmärke ning valgusfoori maketti. Samuti tuli välja ka, et näidatakse lastele ja räägitakse helkurist ja kiivrist.

Kõigepealt, et teada, saada, kuidas õpetajad hindavad lapse teadmisi ja oskusi, tuli küsida, kas üldse nende rühmas hinnatakse laste toimetulekut liikluses. Üle poolte vastanutest vastasid, et nende rühmas hinnatakse (52%) ning ülejäänud vastasid, et ei hinnata (48%).

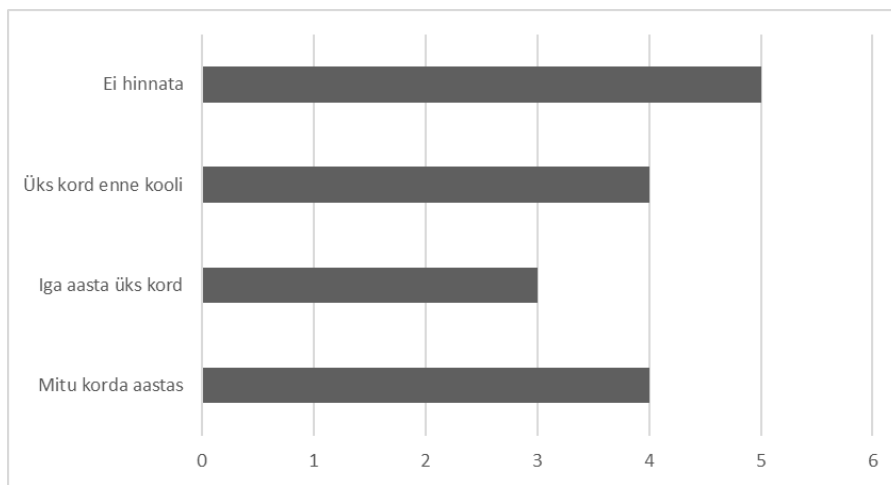

Joonis. 4 Laste toimetuleku hindamine liikluses.

Põhilisteks vastajateks, kes vastasid, et ei hinnata olid sõimerühma õpetajad. Põhjusteks oli, et sõimerühmas ei panna nii suurt rõhku liiklusele. 4 vastajat ütlesid põhjenduseks, et nad ei oska öelda, miks neil ei hinnata. Põhjenduseks tuli veel ka, et hindamistabaelis ei ole seda ning ka, et sellist hindamist ei ole lihtsalt nende lasteaias. Üks õpetaja vastas, et nende lasteaias asub maakohas ning seal on vähe liiklust ja kohti, kus lastega harjutada. Õpetajat küsiti ka kui sageli hinnatakse laste liikluses toimetulekut nii rühmas kui ka individuaalselt. Uuringus selgus, et tervet rühma hinnatakse kõige rohkem mitu korda aastas ning sama palju vastas ka iga aasta üks kord. 2 vastajat ütles, et hinnatakse üks kord enne kooli. Individuaalselt tuli kõige rohkem vastus, et ei hinnata üldse, millele vastas 5 õpetajat. 4 õpetajat vastasid, et üks kord enne kooli ning samuti 4 mitu korda aastas.

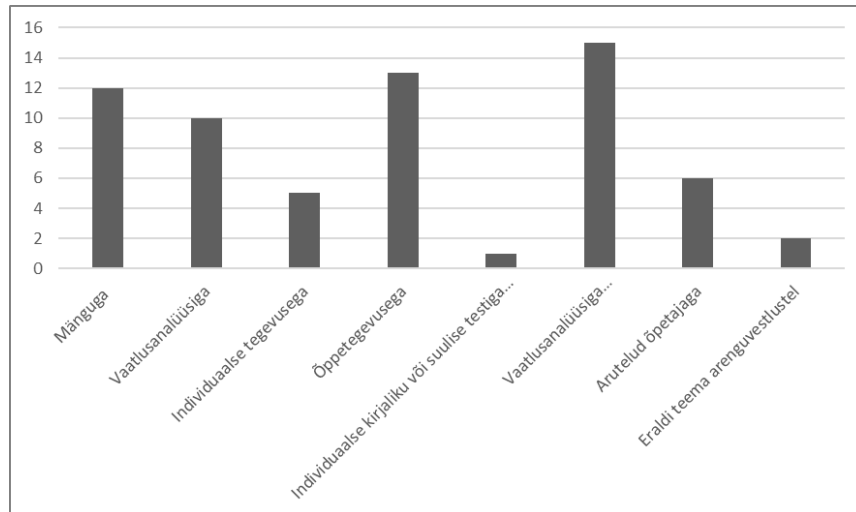

Joonis 5. Laste liikluses toimetuleku hindamise sagedus terves rühmas

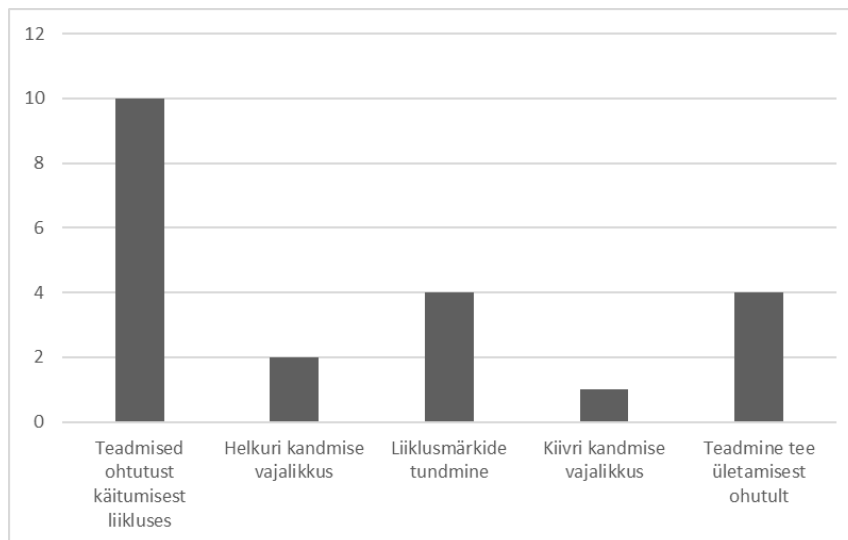
Joonis 6. Laste toimetuleku hindamise sagedus rühmas individuaalselt.

Läbi valikvastusega küsimuse uuris autor õpetajatelt ka seda, milliste tegevustega nad hindavad laste toimetulekut liikluses. Kõige rohkem vastati, et vaatlusanalüüsiga õppekäikudel ja matkadel (n=15). Suurem osa vastasid ka, et õppetegevustega ning mängudega. 10 õpetajat vastasid, et hindavad ka vaatlusanalüüsiga. Õpetajatest 6 vastas, et teevad arutelusid õpetajaga. 5 õpetajat vastas, et teevad lastega individuaalset tegevust ning selle käigus hindavad. Ainult 2 vastasid, et räägivad eraldi arenguestlustel ning vaid ainult 1, et hindavad individuaalse kirjaliku või suulise testiga õpetajaga.

Joonis 7. Tegevused laste liikluses toimetuleku hindamiseks.

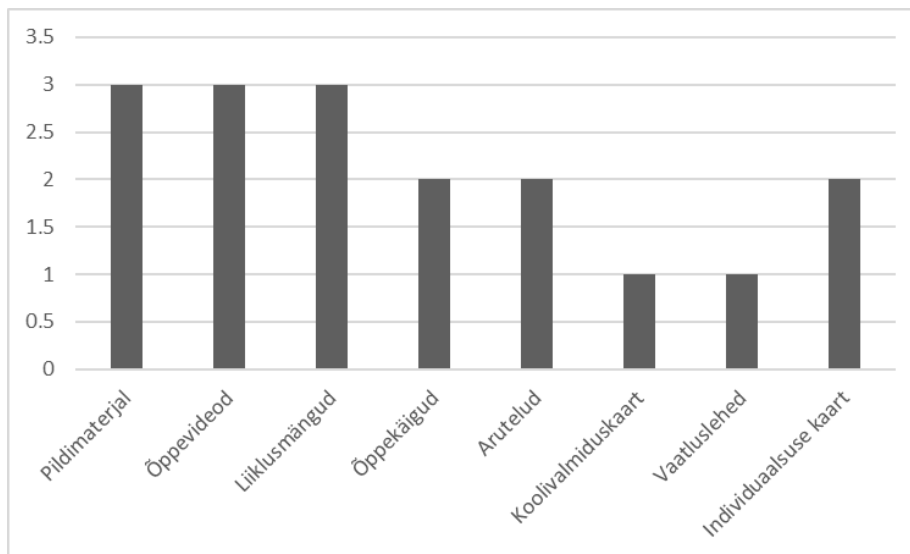
Läbi avatud küsimuse uuris autor õpetajatelt ka seda, milliseid teadmisi nad hindavad laste liikluses toimetuleku seisukohalt. Kõige rohkem vastati, et laps peab teadma, kuidas liikluses ohutult liigelda ning käituda. 25% õpetajatest vastas, et hindavad seda, kas lapsed tunnevad erinevaid jalakäijale ja ratturile vajaminevaid liiklusmärke, nt ülekäigukoht, raudteeülesõit. Kaks (13%) õpetajat vastasid, et hindavad seda, kas lapsed teavad, milleks on vaja helkurit kanda. Üks õpetaja vastas, et hindab seda, kas laps teab, milleks on vaja rattaga sõites kiivrit kanda. Neli õpetajat vastas, et hindab, kas laps teab, kuidas teed ületada ning mida selleks vaja on eelnevalt teha.

Joonis 8. Teadmised, mida õpetajad laste liikluses toimetuleku seisukohalt hindavad

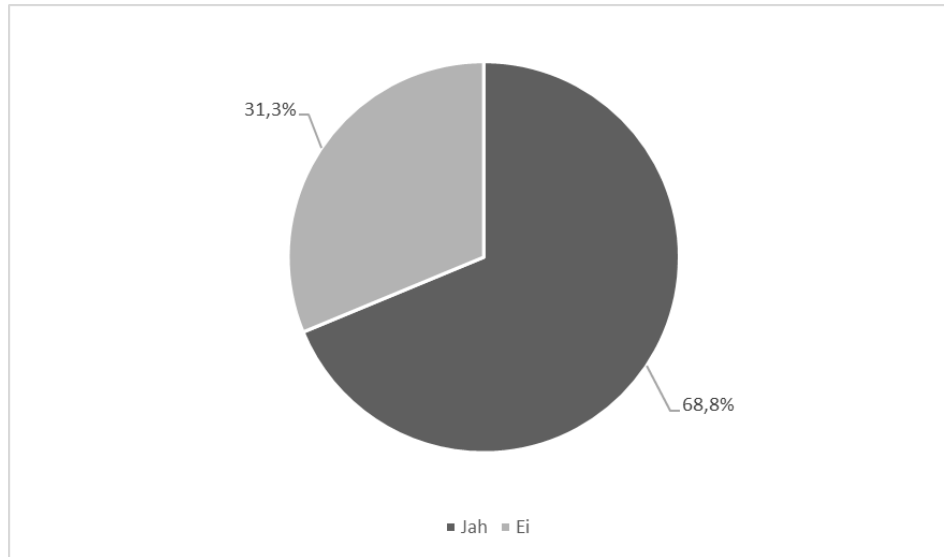
3.2 Hindamismeetodid laste liiklusalaste teadmiste ja oskuste väljaselgitamisel

Leidmaks vastuse uurimisküsimusele „Milliseid hindamismeetodeid õpetajad kasutavad laste liiklusalaste teadmiste ja oskuste väljaselgitamisel?“ uuris autor õpetajatelt, milliseid vahendeid nad kasutavad laste toimetuleku hindamiseks liikluses. Küsimus oli küsitud avatud küsimusena ning õpetajad said ka lisada, kas nad kasutavad ise välja töötatud või juba olemasolevaid. Kõik vastanutest ütlesid, et kasutavad juba olemasolevaid. Kõige rohkem vastati, et kasutatakse erinevaid pildimaterjale ning õppevideoid. Kaks õpetajat vastas, et mängivad erinevaid liiklusemänge. Samuti kaks õpetajat vastas, et kasutavad lapse individuaalsuse kaarti ning selle järgi hindavad. Üks õpetaja vastas, et mängivad erinevaid situatsioonimänge ning selle käigus vaatleb lapsi. Kolm õpetajat vastas, et vaatlevad lapsi erinevates liiklus situatsioonides ning selle põhjal hindavad. Üks õpetaja vastas, et ei kasuta mingeid vahendeid. Samuti üks õpetaja tõi välja, et kasutab selleks koolivalmiduskaarti. Tuli veel välja, et küsitakse liiklusmärkide kohta ning lastakse kiivrit pähe panna ning vesteldakse lapsega (n=2).

Joonis 9. Vahendid/meetodid laste liiklusalaste teadmiste hindamiseks

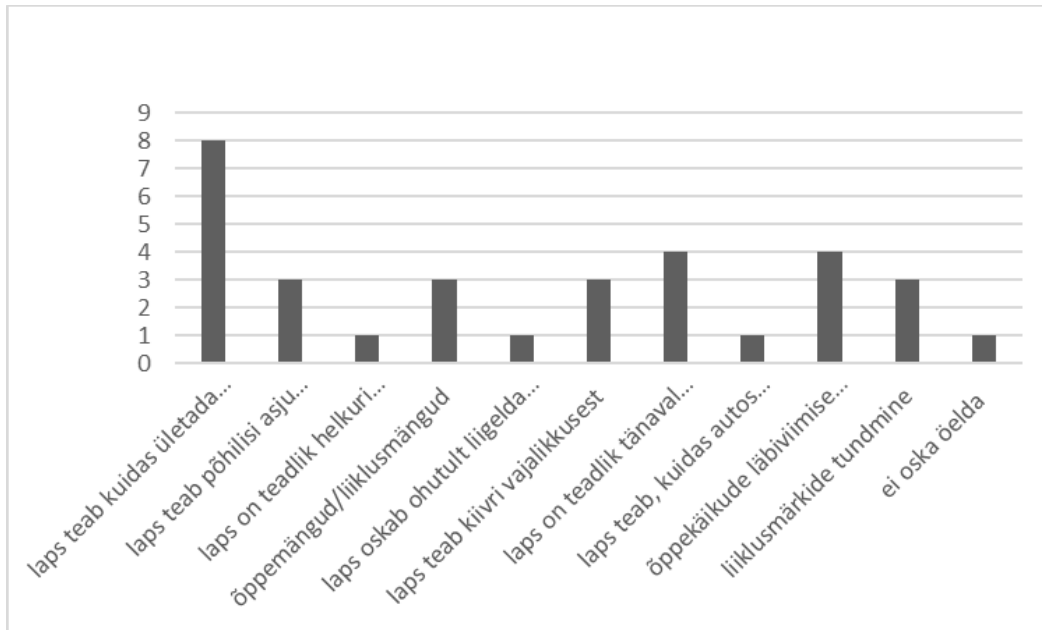
Autor uuris ka, kas õpetajad hindavad laste liikluses toimetulekut ka koolivalmiduse osana. Sellele küsimusele vastas 16 õpetajat. 31,3% õpetajat vastas, et nende rühmas ei hinnata laste liikluses toimetulekut koolivalmiduse osana ning 68,8% vastas, et neil hinnatakse.

Joonis 10. Liikluses toimetuleku hindamine koolivalmiduse osana

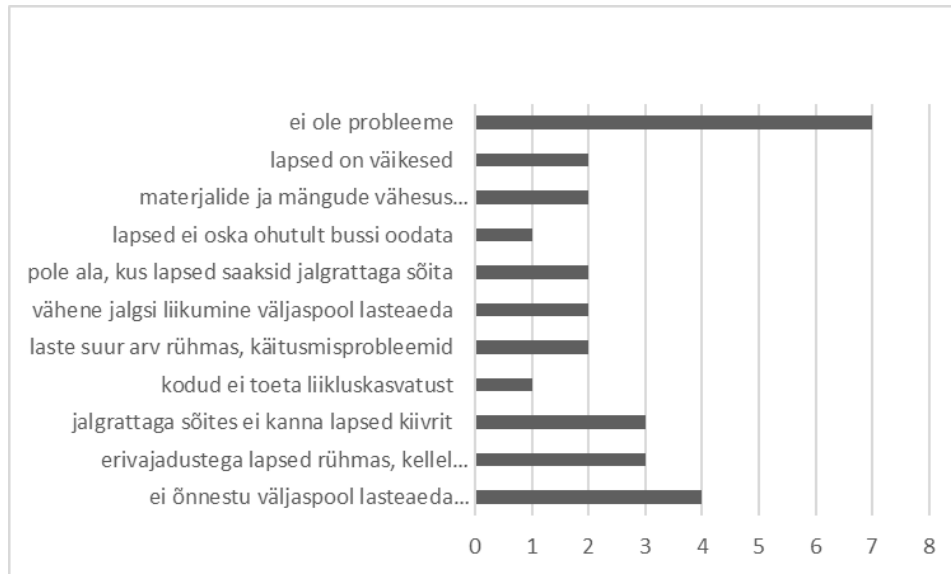
3.3 Toetavad ja takistavad tegurid laste liiklusalaste teadmiste ja oskuste hindamisel

Leidmaks vastust uurimisküsimusele „Millised on õpetajate arvates toetavad või takistavad tegurid laste liiklusalaste teadmiste ja oskuste hindamisel?“ uuris autor õpetajatelt kõigepealt, millised on õnnestumised liikluskasvatuse läbiviimisel nende rühmas. Sellele küsimusele vastas 31 õpetajat. Kõige rohkem vastasid õpetajad, et lapsed teavad juba, kuidas ületada sõiduteed (n=8). Suurem osa vastasid ka, et lapsed on teadlikud tänaval ettetulevatest võimalikest ohtudest. Sama palju õpetajaid (n=4) vastas ka, et neil on lasteaias õppekäikude läbiviimise võimalus. 12,9 % õpetajatest vastas, et õnnestumised on õppemängud ja liiklusemängud, mida lapsed ise soovivad mängida ning tunnevad huvi nende vastu. Sama palju õpetajaid vastas, et lapsed teavad põhi asju liikluses, lapsed on teadlikud kiivri vajalikkusest ning lapsed tunnevad liiklusemärke, mida on vaja liikluses liiklemiseks tundma. Üks õpetaja vastas, et õnnestumine on see, et laps on teadlik helkuri vajadusest. Samuti üks õpetaja (3,2%) vastas, et laps teab, kuidas autos turvaliselt sõita kaaskliiklejana. Üks õpetaja vastas, et ei oska öelda, millised on õnnestumised liikluskasvatuse läbiviimisel nende rühmas.

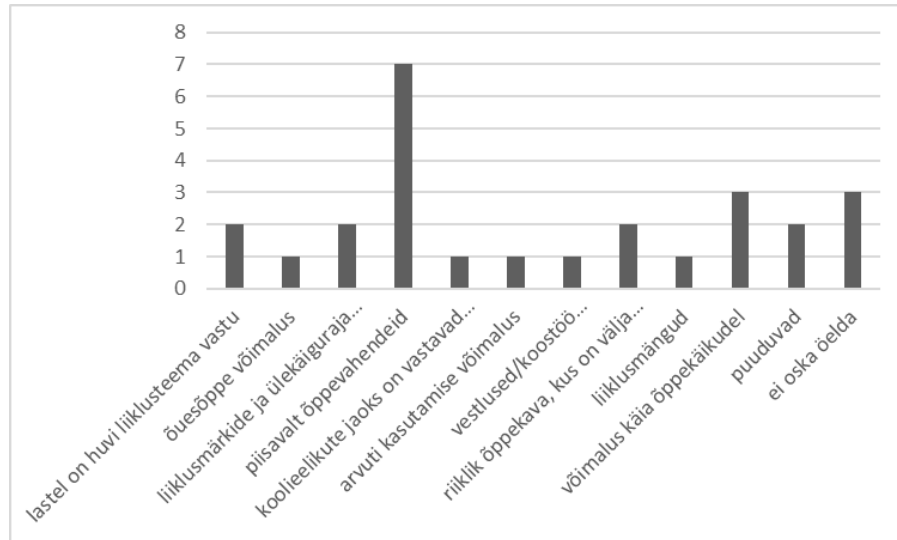
Joonis 11. Õnnestumised liikluskasvatuse läbiviimisel

Järgmiseks uuris autor õpetajatelt, millised on probleemid liikluskasvatuse läbiviimisel rühmas. Kõige rohkem (22,6%) vastasid õpetajad, et nende rühmas ei ole probleeme. Neli õpetajat (12,9%) vastas, et nende rühmal ei õnnestu väljaspool lasteaeda liikluskasvatust läbi viia. Kolm õpetajat (9,7%) vastas, et nende rühmas käivad erivajadustega lapsed, kellel puudub ohutunne või neile on natukene raskem reegleid selgeks teha. Sama palju õpetajaid vastas, et nende rühma probleemiks on, et lapsed ei kannu jalgrattaga sõites kiivrit ning ka vanemad ei huvitu sellest. Veel tuli välja selline probleem, et lapsi on rühmas liiga palju ning tekivad käitumisprobleemid (n=2). Sama palju õpetajaid tõid probleemiks selle, et lapsed liiguvad väljaspool lasteaeda vähe jalgsi ning enamasti viivad vanemad lapsi igale poole autoga. Veel tõid kaks õpetajat välja, et pole ala, kus lapsed saaksid jalgrattaga sõita ning sama palju ütlesid, et materjale ning liiklusmänge on vähe väiksematele lastele. Kõige vähem vastati, et kodud ei toeta liikluskasvatust (n=1) ning lapsed ei oska veel ohutult bussi oodata (n=1).

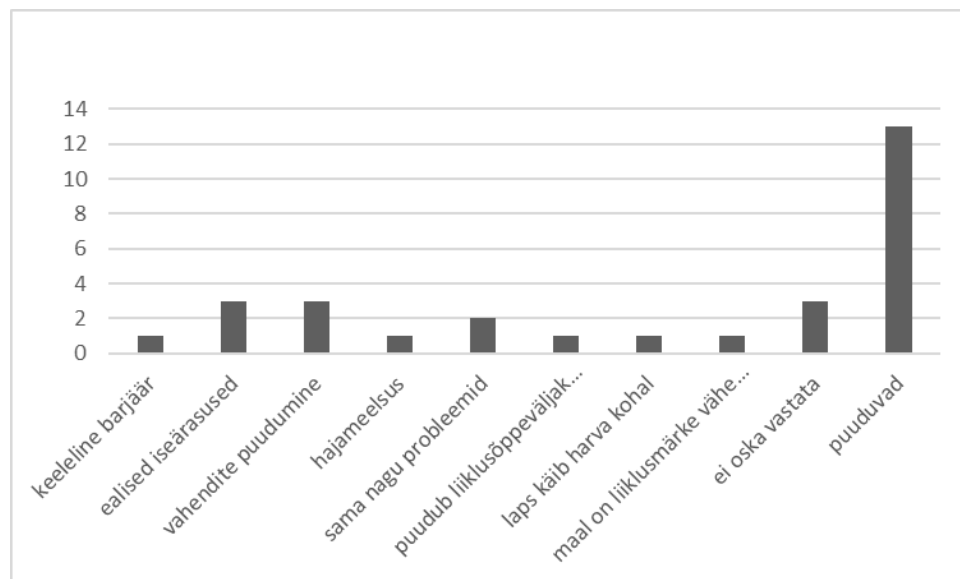
Joonis 12. Probleemid liikluskasvatuse läbiviimisel

Autor uuris järgmiseks, millised on toetavad tegurid liiklusalaste teadmiste ja oskuste hindamisel rühmas. Kõige rohkem (22,6%) vastasid õpetajad, et on olemas piisavaid õppevahendeid ja materjale, mida kasutada hindamiseks. Kolm õpetajat vastas, et nende rühma toetab hindamisel see, et neil on võimalus käia õppekäikudel. Sama palju õpetajaid vastas, et nad ei oska öelda, millised on toetavad tegurid. Kaks õpetajat vastas, et lastel on huvi teema vastu, veel vastas kaks, et liiklusmärkide ja ülekäiguraja olemasolu lasteaia läheduses toetavad. Õpetajad vastasid veel, et riiklik õppekava toetab, kus on välja toodud lapse eeldatavad tulemused (n=2). Küsimusele vastati ka, et koolieelikute jaoks on olemas vastavad ankeedid (n=1), samuti toetab see, et on olemas arvuti kasutamise võimalus (n=1). Üks õpetaja tõi välja, et toetavad vestlused lapsevanematega ehk koostöö. Üks õpetaja tõi välja, et toetab lasteaia koostöö politseiga. Vastati ka, et erinevad liiklummängud toetavad liiklusalaste teadmiste ja oskuste hindamist (n=1).

Joonis 13. Toetavad tegurid liiklusalaste oskuste ja teadmiste hindamisel

Uurimaks, millised on takistavad tegurid liiklusalaste teadmiste ja oskuste hindamisel rühmas, vastati kõige rohkem, et takistavad tegurid puuduvad (41,9%). 9,7% õpetajatest vastas, et takistavad ealised iseärasused, näiteks paljud lapsed ei saa veel kõnest aru. Sama palju vastas, et takistuseks on vahendite puudumine. Üks õpetaja vastas, et takistab keeleline barjäär ehk rühmas on muukeelseid lapsi. Samuti üks õpetaja vastas, et nende lasteaias puudub liiklusõppeväljak ning jalgrattatee. Veel toodi takistuseks, et laps käib harva kohal (n=1) ning maal on liiklus väike ja liiklusmärke vähe ning siis on raske praktiseerida (n=1). 9,7% õpetajatest ei oska sellele küsimusele vastata. Kaks õpetajat tõid välja, et need on samad nagu probleemid.

Joonis 14. Takistavad tegurid liiklusalaste teadmiste ja oskuste hindamisel

4. Arutelu

Bakalaureusetöö eesmärk oli selgitada välja kas ja kuidas õpetajad lapse hindamisel selgitavad välja lapse vajalikud teadmised ja oskused iseseisvaks liiklemiseks ning millised on hindamise takistavad ja toetavad tegurid. Seda on vajalik teada, kuna lapsed hakkavad kooli minnes rohkem iseseisvalt liikluses liiklema ning nad peavad teadma, kuidas seal toime tulla ning millised on ohud liikluses.

Uurimuse andmeid kasutati üldistatud valimi lõikes, kuid saadud tulemusi ei saa üldistada laiemalt, kuna välja on toodud vaid Valgamaa lasteaedade õpetajad. Järgnevalt arutletakse uurimusküsimuste üle saadud tulemuste alusel.

Esimene uurimisküsimusega „Kas ja kuidas õpetajad hindavad laste liiklusalaseid teadmisi ja oskusi?“ selgitas töö autor välja, et üle poole õpetajatest hindavad laste liiklusalaseid teadmisi ja oskusi. Õpetajatel paluti välja tuua ka, kui sageli nad hindavad laste toimetulekut oma rühmas nii individuaalselt kui ka kogu rühma. Kõige enam individuaalselt tuli välja, et ei hinnata üldse ning rühmas hinnatakse mitu korda aastas või iga aasta üks kord. Laste liiklusalaseid teadmisi ja oskusi hindavad õpetajad kõige rohkem vaatlusanalüüsiga õppekäikudel ja matkadel. Liiklushariduse uuringu tulemustest tuleb ka välja, et liiklusteemat käsitletakse enim õppekäikudel (91%) (Turu-uuringute AS, 2018). Autori uurimustulemused näitavad, et tulemused kattuvad liikluskasvatuse uuringuga ning kõige rohkem hinnatakse lapse teadmisi ja oskusi liikluses õppekäikudel. Õpetajad hindavad laste teadmiste juures kõige rohkem seda, kas nad teavad kuidas ohutult käituda liikluses. Laste liikluskasvatuse eesmärgiks ongi lapse liiklusohutuslaste hoiakute kujundamine. Liikluskasvatuse käigus õpetatakse last tema arengust lähtudes ära tundma ja märkama erinevaid ohuallikaid liikluses, tajuma nende olemust ja võimalikku tekkemehhanismi (Laste liikluskasvatuse kord, 2011).

Teine uurimisküsimus oli „Milliseid hindamismeetodeid õpetajad kasutavad laste liiklusalaste teadmiste ja oskuste väljaselgitamisel?“. Uuringus selgus, et kõige rohkem kasutatakse pildimaterjale, liiklusmänge ja õppevideoid. Veel tuli uuringus välja, et kasutatakse arutelusid ning ka koolivalmiduse kaarti, mille järgi hinnata. Koolieelse lasteasutuse õpetajad juhivad liikluskasvatuse ennekõike oma asutuse õppekavast, mis tugineb riiklikule õppekavale (Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2008). Hindamise protsessis peaks

kasutama erinevaid meetodeid ja instrumente (vaatlus, arengutabelid, formaalne ja mitteformaalne testimine, intervjuud lastevanematega, ankeet lastevanematele, portfoolio, video, fotod, lapse tööd, lapse tekstid ja arvamused jne) (Kikas, 2008). Uurimustulemustest tuleb välja, et kõige rohkem kasutatakse videoid ja pildimaterjale, mis kattuvad sellega, milliseid meetodeid õpetajad varasemates uuringutes kõige rohkem kasutavad. Autor uuris lisaks ka, kas õpetajad, kes töötavad koolieelikutega hindavad laste liikluses toimetulekut ka koolivalmiduse osana. Üle poolte õpetajatest vastasid, et hindavad. Eelkooliealiste laste hindamine on keeruline, kuna laste aktiivsusaste on varieeruv, tähelepanu on lühiajaline ning mälu võimalused piiratud. Oluline on hindamise lapsekesksus ja valdkondade paljusus, et võimaldada hinnata last kui tervikut, mitte üksikuid spetsiifilisi valdkondi (Kikas, 2008).

Kolmas uurimusküsimus oli „Millised on õpetajate arvates toetavad või takistavad tegurid laste liiklusalaste teadmiste ja oskuste hindamisel?“. Uuringus selgus, et liikluskasvatuse läbiviimisel on kõige suuremaks õnnestumiseks see, et laps teab juba, kuidas ületada sõiduteed. Uuringus tuli välja, et probleemid paljudel puuduvad, aga üheks suuremaks probleemiks toodi välja, et ei õnnestu väljaspool lasteaeda liikluskasvatust läbi viia. Liiklushariduse uuringu tulemustest tuleb samuti välja, et probleemid paljudel puuduvad, aga tuleb ka välja see, et on probleemid keskkonnaga (Turu-uuringute AS). Laste oskusi ja teadlikust jalakäijana liigelda tuleb harjutada ka läbi praktiliste tegevuste liikluses, eesmärgiga parandada liiklusohutust (Hammond, Cherrett & Waterson, 2015). Uuringus selgus, et suurimaks toetavaks teguriks laste liiklusalaste teadmiste ja oskuste hindamisel piisav õppevahendite olemasolu. Suurem osa õpetajatest vastas, et nende rühmas takistavad tegurid puuduvad laste hindamisel, aga toodi välja takistavateks teguriteks ealised iseärasused ja vahendite puudumine. Kõige rohkem kasutatakse lasteaedades ohtusvahendeid õppematerjaline, näiteks helkur. Kasutatakse ka maateeameti poolt välja antud õppevahendeid (Turu-uuringute AS).

Uuringust selgus, et õpetajad üldiselt ikka hindavad laste liiklusalaseid teadmisi ja oskusi ja neid hinnatakse erinevate meetoditega. Toetavad tegurid enamasti on sarnased ning takistavad tegurid enamustel õpetajatel üldiselt puuduvad. Uuringu tulemusi võis mõjutada see, et paljud lasteaiad, mis uuringus osalesid asuvad maa kohas ning puuduvad erinevad võimalused, et lapsi läbi praktiliste tegevuste hinnata. Samuti ei peeta seda teemat lasteaias nii oluliseks, kuna lapsed liiguvad vähe jalgsi ning suurem liiklus puudub. Uuringu praktiliseks väärtuseks on see, et tuleb

välja, et on erinevaid meetodeid ja tegevusi, mida kasutada, et hinnata laste liiklusalaseid teadmisi ja oskusi. Õpetajad saavad neid erinevaid meetodeid ja tegevusi edaspidi proovida.

6. Tänuõnad

Töö autor tänab Valgamaa lasteaedade direktoreid, kes edastasid uuringu ankeedi oma rühmaõpetajatele ning Valga, Otepää ja Tõrva valla haridusspetsialiste, kes edastasid uuringu ankeedi Valgamaa lasteaedadesse. Samuti tänab autor rühmaõpetajaid, kes ankeedi täitsin, ilma kellelta pole võimalik olnud antud uurimust läbi viia. Autor tänab ka oma juhendajaid.

Autorluse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Angela Häälme/allkirjastatud digitaalselt/19.05

Kasutatud kirjandus

- Adamka, M. (2017). *6-7 aastaste laste liiklusalased teadmised ja oskused liiklusõppeväljakuga ja liiklusõppeväljakuta lasteaegade näitel*. Publitseerimata bakalareusetöö
- Eensoo, D. (2008). *Riskeeriv liikluskäitumine ning riskikäitumise markerid kooliõpilaste ja sõidukijuhtidel*. Doktorväitekirja kokkuvõte. Eesti arst, 87 (4), 255-259.
- Ess, G. (2018). *Tartu linna 6-7-aastaste laste vanemate arvamus enda ja oma lapse liikluskäitumisest ja seda mõjutavatest teguritest*. Magistritöö. Tartu Ülikool, koolieelse lasteasutuse õppekava.
- Euroopa Transpordiohutuse Nõukogu. (s.a). *Liiklushariduse ja liikuvusõppe peamised põhimõtted*. LEARN
https://www.liikluskasvatus.ee/sites/default/files/uploads/2020/05/LEARN-Key-Principles_C_eesti-keeles.pdf
- Euroopa Transpordiohutuse Nõukogu. (2021). *Projekti „LEARN!“ käsiraamat liiklushariduse ja liikuvusõppe tegevuste arendamiseks ja hindamiseks*.
<https://www.liikluskasvatus.ee/sites/default/files/2022-01/LEARN-liiklushariduse%20ja%20liikuvusõppe%20tegevuste%20arendamise%20ja%20hindamise%20käsiraamat.pdf>
- Haak, D. Jaani I. (2017). *Läbiva teema „Tervis ja ohutus“ ohutuse alateema üldine osa*.
<https://eelmine.e-koolikott.ee/kogumik/9443-Labiva-teema-Tervis-ja-ohutus-ohutuse-alateema-opetajaraamat>
- Hammond, J. Cherrett, T. & Waterson, B. (2015). *Making in-class skills training more effective: The scope for interactive videos to complement the delivery of practical pedestrian training*. <https://bera-journals-onlinelibrary-wiley-com.ezproxy.utlib.ut.ee/doi/epdf/10.1111/bjet.12205>
- Kaldaru, H. (2012). *Liikluskasvatuse korraldus koolieelsetes lasteasutustes*. Tallinn
<https://www.liikluskasvatus.ee/sites/default/files/uploads/2019/07/Liikluskasvatuse-lasteaedades-2012.pdf>
- Keskinen, E. (2014). *Lapsed ja noored liikluses- arengulised eeldused ja liiklusohutus*
<https://agamina.ee/wp->

content/uploads/2019/12/keskinen_e_2012_lapset_ja_nuoret_raportti_nettiin-08.02.2016.pdf

Kikas, E. (2008). *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas.*

Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava. (2008). Riigi Teataja I 2008, 23, 152.

Kongi, A. (2006). *Liikluskasvatus lasteaia igapäevatöös.* Tallinn: AS Kirjastus Ilo

Kuuspalu, K. (2018). *Liikluskasvatus koolieelses eas.* Tea ja toimetaja.

Kuuspalu, K; Edasi, S. (2019). *Liikluses meelega.* Tarkvanem . <https://tarkvanem.ee/ohutus-turvalisus-artiklid/liikluses-meelega/>

Laste liikluskasvatuse kord. (2011). Riigi Teataja I, 24.10.2011, 2:

<https://www.riigiteataja.ee/akt/124102011002>

Liikluskasvatus. (s.a). *Soovitusi lasteaia õpetajale.*

<https://www.liikluskasvatus.ee/et/opetajale/1/ohutusteemaline-opetajaraamat/alusharidus/soovitusi-lasteaia-opetajale>

Maanteeamet & Politsei- ja Piirivalveamet. (2017). *Liiklusaasta 2016.* Tallinn

https://www.mnt.ee/sites/default/files/news-related-files/liiklusaasta_kokkuvote.pdf

Schwebel, D. C., Davis, A. L., & O'Neal, E. E. (2012). Child Pedestrian Injury: A Review of Behavior Risks and Preventive Strategies. *American Journal of Lifestyle Medicine*, 6(4), 292–302.

Sellenberg, U. (2011). *Liikluskasvatus – abinõu liiklejate hoiakute ja käitumise kujundamiseks.*

<https://www.google.ee/?>

[gfe_rd=cr&ei=6rqFWKvOJuPk8AfosqmIDw#q=Liikluskasvatus+](https://www.google.ee/?gfe_rd=cr&ei=6rqFWKvOJuPk8AfosqmIDw#q=Liikluskasvatus+)

[%E2%80%93abin%C3%B5u+liiklejate+hoiakute+ja+k](https://www.google.ee/?gfe_rd=cr&ei=6rqFWKvOJuPk8AfosqmIDw#q=Liikluskasvatus+%E2%80%93abin%C3%B5u+liiklejate+hoiakute+ja+k)

[%C3%A4itumise+kujundamiseks&spf=559](https://www.google.ee/?gfe_rd=cr&ei=6rqFWKvOJuPk8AfosqmIDw#q=Liikluskasvatus+%E2%80%93abin%C3%B5u+liiklejate+hoiakute+ja+k+%C3%A4itumise+kujundamiseks&spf=559)

The California Child Health Program. (2007). *Health and Safety in the Child Care Setting:*

Prevention of Injuries. Retrieved from A Curriculum for the Training of Child Care Providers Module 2, Second Edition.

Turu-uuring. (2015). *Laste liiklusohutus 04/2015.* Turu-uuringute AS.

Turu-uuring. (2016). *Liikluskasvatuse korraldamine koolieelsetes lasteasutustes 2015:*

kaardistav kordusuuring. CIVITTA

<https://www.liikluskasvatus.ee/sites/default/files/uploads/2019/07/Liikluskasvatus-lasteaedades-2015-2016.pdf>

Turu-uuring. (2018). *Liikluskasvatus lasteaedades*. Maanteeamet

<https://www.liikluskasvatus.ee/sites/default/files/uploads/2019/07/Liikluskasvatus-lasteaedades-2018.pdf>

Mütze, F; Dobbeleer, W. (2019). *The status of traffic safety and mobility education in Europe*.

<https://www.liikluskasvatus.ee/sites/default/files/uploads/2020/03/Report-on-the-Status-of-Traffic-Safety-and-Mobility-Education-in-Europe.pdf>

Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteaduses*.

http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/36419/ounapuu_kvalitatiivne.pdf

Lisa 1. Uurimuse ankeet

Lugupeetud koolieelse lasteasutuse õpetaja!

Olen Tartu Ülikooli koolieelse lasteasutuse eriala 3. kursuse tudeng. Kirjutan bakalaureusetööd laste liiklusalaste teadmiste ja oskuste hindamise teemal. Sellega seoses vajan Teie abi ankeedi täitmisel, mis võtab aega umbes 15 minutit. Soovin küsimustikuga välja selgitada kas ja kuidas õpetajad koolivalmiduse hindamisel selgitavad välja lapse vajalikud teadmised ja oskused iseseisvaks liiklemiseks. Küsitlus on anonüümne ning Teie vastuseid ei seostata Teie isiku ega lasteaiaaga.

Lugupidamisega

Angela Häälme

1. Millises rühmas töötate?

- Sõimerühmas
- Aiarühmas
- Koolieelikute rühmas I
- Liitrühmas

Millises vanuses lapsed on Teie rühmas?

.....

2. Kui kaua olete lasteaiaõpetajana töötanud?

- 1 aasta
- 2-5 aastat
- 6-10 aastat
- 11-15 aastat
- 16-20 aastat
- 21-30 aastat

- Rohkem kui 30 aastat

3. Palun kirjeldage kuidas või läbi milliste tegevuste te käsitlete liiklusteemat oma rühmas?

.....

4. Kui sageli kavandate õppe-ja kasvatustegevustesse liiklusega seonduvaid teemasid?

Palun märkige sobiv variant.

- Iga päev
- Vähemalt kord nädalas
- Vähemalt paar korda kuus
- Vähemalt üks kord kuus
- Harvem

5. Milliseid õppevahendeid kasutate liiklusteema õppimisel?

.....

6. Kas teie rühmas hinnatakse laste toimetulekut liikluses?

- Jah
- Ei

Kui vastasite „Ei“, siis palun põhjendage.

.....

7. Kui sageli hinnatakse laste toimetulekut liikluses Teie rühmas?

Rühmas

- Iga kuu
- Mitu korda aastas
- Iga aasta üks kord

- Üks kord enne kooli
- Ei hinnata

Individuaalselt

- Iga kuu
- Mitu korda aastas
- Iga aasta üks kord
- Üks kord enne kooli
- Ei hinnata

8. Milliste tegevustega hindate laste toimetulekut liikluses? Palun märkige kõik sobivad variandid.

- Mänguga
- Vaatlusanalüüsiga
- Individuaalse tegevusega
- Õppetegevusega
- Individuaalse kirjaliku või suulise testiga õpetajaga
- Vaatlusanalüüsiga õppekäikudel/matkadel
- Arutelud õpetajaga
- Eraldi teema arenguveestlustel
- Muu

9. Milliseid teadmisi Te hindate laste liikluses toimetuleku seisukohalt?

.....

10. Milliseid oskusi Te hindate laste liikluses toimetuleku seisukohalt?

.....

11. Milliseid vahendeid kasutate laste toimetuleku hindamiseks liikluses? Palun kirjeldage, kas kasutate ise välja töötatud vahendeid või juba olemasolevaid ning nimetage need hindamisvahendid.

.....

12. Kas Teil hinnatakse laste toimetulekut liikluses koolivalmiduse osana?

- Jah
- Ei

13. Millised on õnnestumised liikluskasvatuse läbiviimisel Teie rühmas?

.....

14. Millised on probleemid liikluskasvatuse läbiviimisel Teie rühmas?

.....

15. Millised on toetavad tegurid liiklusalaste teadmiste ja oskuste hindamisel rühmas?

.....

16. Millised on takistavad tegurid liiklusalaste teadmiste ja oskuste hindamisel rühmas?

.....

Lisa. 2 Kiri lasteaedadesse

Tere!

Olen Angela Häälme ja õpin Tartu Ülikoolis koolieelse lasteasutuse õpetaja erialal. Koostan bakalaureusetööd, kus uurin, kas ja kuidas lasteaiaõpetajad hindavad lapse liiklusalaseid teadmisi ja oskusi. Palun Teie abi käesoleva uuringus osalemise üleskutse edastamisel oma asutuse lasteaiaõpetajatele. Olen abi eest väga tänulik!

Lugupidamisega

Angela Häälme

*****

Hea lasteaiaõpetaja!

Olen Tartu Ülikooli koolieelse lasteasutuse eriala tudeng Angela Häälme. Töötades ka ise Valgamaal Buratino lasteaias, soovisin bakalaureuse töö käigus uurida just Valgamaa lasteaedade õpetajaid. Soovin oma uurimusega välja selgitada kas ja kuidas Valgamaa lasteaedade õpetajad hindavad laste liiklusalaseid teadmisi ja oskusi iseseisvaks liiklemiseks. Uuringu tulemusena selgub, millised on meie maakonna õpetajate parimad praktikad või probleemkohad liikluskasvatuse läbiviimisel. Uurimistulemuste kokkuvõtet jagan hea meelega Valgamaa lasteaedadega. Palun teie abi uuringus osalemise kaudu – iga lasteaiaõpetaja arvamus loeb. Küsimustiku täitmine võtab aega umbes 15 minutit. Link küsimustikule <https://forms.gle/oFXKvy4n26k1tJFL9>. Tänud neile õpetajatele, kes on juba vastanud.

Ette tänulik,

Angela Häälme

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Angela Häälme,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose

„Õpetajate hinnangud laste liiklusalastest teadmistest ja oskustest koolieelsetes lasteasutustes Valgamaa lasteaegade näitel“, mille juhendajateks Kai Kuuspalu ja Pille Nelis,

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Angela Häälme

19.05.2023